

D A N T E A L I G H I E R I

De Goddelijke Komedie

I · Inferno · De Hel

ca. 1308–1320

Biografie

Dante Alighieri (1265–1321)

Dante Alighieri werd geboren in mei of juni 1265 in Florence, in een stad verscheurd door de strijd tussen de Guelfen en de Ghibellijnen. Hij groeide op als lid van een middelmatige adellijke familie, studeerde in Bologna en bij de Franciscanen, en werd vroeg erkend als dichter. Zijn vroege werk — de sonnetten voor Beatrice, de Vita Nuova — bewegen zich in de kring van de "dolce stil novo", de liefdespoëzie die het hart vergeestelijkt. Maar de ware schaal van zijn ambitie zou pas later blijken.

Hij was ook politicus. Als lid van de Witte Guelfen bekleedde hij ambten in Florence, reisde als ambassadeur, en voerde het woord voor zijn fractie in tijden van bittere strijd. In 1302, terwijl hij in Rome was, veroordeelden zijn vijanden hem bij verstek tot ballingschap, confiscatie en — als hij terugkeerde — de brandstapel. Hij keerde nooit terug. De laatste twintig jaar van zijn leven woonde hij in Verona, Ravenna, Bologna — weg van alles wat hij kende.

De Goddelijke Komedie schreef hij in die ballingschap. Het grootste literaire werk in de Italiaanse taal, misschien in de westerse literatuur, werd geboren uit verlies. De Inferno, het eerste deel, voltooide hij omstreeks 1314. Het Purgatorio en het Paradiso volgden in de jaren daarna. Dante stierf op 13 of 14 september 1321 in Ravenna, op 56-jarige leeftijd, net nadat hij het laatste canto van het Paradiso had voltooid.

— *De redactie*

Voorwoord

De Inferno — de Hel — is het eerste van de drie delen van de Goddelijke Komedie. Het verhaal begint op Goede Vrijdag van het jaar 1300. Dante, "op de helft van onze levensweg", is verdwaald in een duister woud. Vergilius, de grote Romeinse dichter, verschijnt als gids en leidt hem door de negen kringen van de Hel, naar het midden van de aarde waar Lucifer gevangen zit in het ijs.

De structuur van Dantes Hel is moreel en geometrisch tegelijk. Elke zonde heeft zijn eigen kring, zijn eigen straf, zijn eigen logica. De lichtste zonden — begeerte, vraatzucht, gierigheid — zijn in de bovenste kringen. Naarmate men afdalt, worden de zonden zwaarder: geweld, bedrog, verraad. Het allerdiepste punt is gereserveerd voor de verraders van weldoeners — Judas, Brutus, Cassius — die door Lucifer zelf worden gekauwd.

Maar de Inferno is meer dan een morele topografie. Het is een encyclopedie van de middeleeuwen: vol historische figuren, mythologische wezens, theologische debatten en politieke satire. Het is ook een persoonlijk boek: Dante plaatst zijn vijanden in de Hel en zijn vrienden in het Vagevuur. En het is een boek over taal: de Inferno bevat sommige van de meest geciteerde regels in de westerse literatuur.

Deze Nederlandse vertaling bewaart de proza-omzetting van Dantes terza rima — zijn beroemde rijmschema van drieregelige strofen die aan elkaar zijn gekoppeld als schakels van een keten. De tekst is in alinea's ingedeeld naar de natuurlijke ademhaling van de Italiaanse terzinen, zodat de lezer de ritmische beweging van het origineel kan voelen zonder de barrière van het rijm.

— *De redactie*

Inhoud

I.....	7
II.....	11
III.....	15
IV.....	19
V.....	23
VI.....	27
VII.....	30
VIII.....	34
IX.....	38
X.....	42
XI.....	46
XII.....	49
XIII.....	53
XIV.....	57
XV.....	61
XVI.....	65
XVII.....	69
XVIII.....	73
XIX.....	77
XX.....	81
XXI.....	85
XXII.....	89
XXIII.....	93
XXIV.....	97
XXV.....	101
XXVI.....	105
XXVII.....	109
XXVIII.....	113

XXIX	117
XXX	121
XXXI	125
XXXII	129
XXXIII	133
XXXIV	137

◆
Zang
I

Toen ik het midden van onze levensweg had bereikt, zag ik mij omringd door een donker woud, nadat ik het rechte pad had verloren.

Ach, hoe moeilijk valt het met woorden te schilderen dat woeste, ondoordringbare, dichtbegroeide bos waarvan alleen de herinnering mijn angst opnieuw doet oplaaien!

Zelfs de dood lijkt mij nauwelijks bitterder. Maar om te spreken over het goede dat ik daar ontdekte, moet ik vertellen wat ik heb aanschouwd.

Ik weet niet meer hoe ik daar terecht kwam, want een zware slaap had mijn zinnen beneveld toen ik afdwaalde van de ware weg.

Wel weet ik dat ik de voet van een heuvel bereikte waaraan dat dal scheen te eindigen dat mijn ziel met zo'n diepe ontzetting had vervuld.

En toen ik omhoogkeek, zag ik hoe de helling reeds glansde in de stralen van dat hemellichaam dat overal de reiziger de juiste richting wijst.

Toen voelde ik hoe de storm in mijn hart bedaarde, die geen ogenblik had gerust in de diepten van mijn borst tijdens de verschrikkelijke nacht die ik had doorstaan.

Zoals iemand die hijgend aan de golven is ontkomen en, eenmaal weer op vaste grond, nog lang naar de zee en haar gevaren blijft staren,

zo keerde mijn ziel, nog geheel ontdaan, zich om en keek terug naar de sinistere doorgang waar geen mens levend had kunnen blijven.

Nadat ik mijn vermoeide lichaam een weinig had laten rusten, vervolgde ik mijn weg langs die verlaten helling, steeds met mijn steviger voet lager op de grond.

Maar plotseling, aan de voet van de stijging, verscheen een lenige panter, slank van lijf en met een vacht vol bonte vlekken.

Hij bleef voor mij staan, zonder te wijken, en versperde de doorgang zo volkomen dat ik op het punt stond terug te keren.

Het was het uur waarop de dageraad zijn loop begint en de zon opklom te midden van dezelfde sterren die hem begeleidden toen de goddelijke Liefde

hen voor het eerst in beweging zette. Ik meende reden tot hoop te mogen putten uit het vroege uur en het milde jaargetijde,

en vreesde het dier met de fraaie vacht niet al te zeer; maar toch werd mijn schrik nog groter toen plotseling een leeuw voor mij opdoemde.

Het leek of het beest recht op mij afkwam, met razernij in de buik en de manen wapperend in de wind, zodat de lucht ervan scheen te trillen.

Daarna verscheen een wolvin, wier honger aan haar ingevallen flanken te zien was en door wie zovelen al in ellende waren geraakt.

De angst die dit dier mij inboezemde, verlamde mij tot in het diepst van mijn wezen, zodat alle hoop om de top te bereiken vervloog.

Zoals een speler die eerst juichte van vreugde over de verwachte winst zich plotseling bedroefd voelt, klaagt en zich grieft wanneer het geluk zich tegen hem keert,

zo deed dit onrustbarende beest mij worden: het won langzaam terrein en drong mij, stap voor stap, terug naar de schaduw waar het zonlicht zwijgt.

Terwijl ik zo afgleed naar de afgrond, verscheen er plotseling iemand voor mijn ogen die, met onzekere tred, uit een langdurig zwijgen leek te komen.

Zodra ik hem ontwaarde in die uitgestrekte woestenij, riep ik uit: «O gij, wie gij ook zijt, schim of levende, heb mededogen met mijn nood!»

«Ik ben niet levend,» antwoordde hij, «maar ik was het wel. Ik stamde van Lombardische vader en moeder; beiden kwamen uit het land van Mantua.

Ikzelf werd geboren onder Julius, maar laat; en ik leefde te Rome in de dagen van de goede Augustus, toen de valse en bedrieglijke goden nog werden vereerd.

Toen was ik dichter en bezong ik de rechtvaardige zoon van Anchises, die uit Troje was gevlucht toen Griekenland het trotse Ilion in vlammen had gezet.

Maar waarom wilt gij terugkeren naar de smart? Waarom beklimt gij niet deze gelukkige berg die het begin en de oorzaak is van alle waar geluk?»

«Zijt gij dan werkelijk Vergilius,» zei ik, terwijl ik schuchter de ogen neersloeg, «de bron waaruit zulke brede stromen van welsprekendheid vloeien?

Gij, sieraad en lichtbaken der dichters, help mij, om de liefde en de lange studie die ik aan uw werk heb gewijd!

Want gij zijt mijn meester en mijn leidsman; gij hebt mij geleerd hoe men de verheven stijl bezigt waaraan ik mijn roem ontleen.

Zie het dier dat mij heeft doen terugdeinzen! O roemrijke wijsgeer, sta mij bij tegen dat beest, want alleen al bij zijn aanblik voel ik mij huiveren!»

«Gij moet een andere weg inslaan,» antwoordde hij, toen hij de tranen in mijn ogen zag, «wilt gij aan deze verschrikkelijke plaats ontkomen.

Want het wrede dier dat u zo'n angst aanjaagt laat niemand zijn weg vervolgen, maar valt iedereen aan en brengt allen om.

Van nature is het zo kwaadaardig en verdorven dat zijn gruwelijke honger nooit wordt gestild; hoe meer het verslindt, des te groter wordt zijn vraatzucht.

Het kruist de paden van vele andere dieren en hun aantal zal nog toenemen, totdat er een Windhond komt die het in smart zal doen sterven.

Die zal zich niet voeden met landen of geld, maar met liefde, wijsheid en goedertierenheid, en zijn wieg zal staan tussen vilt en vilt.

Hij zal de redding brengen voor dit nederige Italië waarvoor de maagd Camilla, Turnus, Euryalus en Nisus in de strijd zijn gesneuveld.

Hij zal het beest overal verjagen en het teruggedrijven tot in de diepste diepten van de Hel, waar de afgunstige Boze het ooit had doen oprijzen.

Kom, na alles goed overwogen te hebben, meen ik dat het voor u het beste is mij te volgen. Ik zal uw gids zijn. Wij zullen dit oord verlaten door het rijk der eeuwigheid.

Daar zult gij de kreten van wanhoop horen en het leed aanschouwen van de gekwelde schimmen die tevergeefs om een tweede dood smeken.

Daarna zult gij geesten zien die tevreden zijn, ofschoon omhuld door vuur, want zij koesteren de hoop ooit te worden geroepen naar de woonplaats der gelukzaligen.

En wilt gij ten slotte opstijgen naar die laatsten, dan zal een andere, waardiger ziel daarvoor zorg dragen in mijn plaats. Ik zal u aan haar hoede toevertrouwen wanneer ik heenga,

want de Keizer die daarboven verblijft en wiens wet ik nooit heb gehoorzaamd wil niet dat men door mij zijn stad betreedt.

Hij heerst overal, maar daarboven is zijn rijk, daar ziet men zijn woning en zijn troon. Gelukkig hij die Hij tot Zich toelaat!»

Toen antwoordde ik hem: «Dichter, ik smeed u, bij de God die gij niet hebt gekend, laat mij ontkomen aan dit kwaad en aan het ergste,

leid mij naar de plaats die gij zojuist noemde, zodat ik de poort van de heilige Petrus mag zien en hen die gij beschrijft in hun vreselijke kwellingen!»

Toen zette hij zich in beweging, en ik volgde zijn schreden.

◆
Zang
II

De dag stierf weg en de schaduw die de nacht inluide, bracht aan alle aardse wezens rust na hun vermoeienissen; alleen ik bereidde mij voor om de beproevingen te doorstaan

van de reis en van het droevige schouwspel dat mijn getrouwe geheugen wil weergeven.

Muzen, komt mij te hulp, en gij, verheven Geest! Geheugen, waarin alles wat ik heb beleefd is gegrift, toon hier uw edelheid!

Ik begon te spreken: «Dichter die mij leidt, zie goed of mijn krachten toereikend zijn voor de zware taak waartoe gij mij wilt brengen.

Gij zegt mij dat de vader van Silvius het eeuwige rijk heeft aanschouwd, nog in zijn sterfelijk lichaam, en dat hij daarheen is gegaan met al zijn zintuigen.

Als de vijand van het kwaad hem welgezind wilde zijn, gezien de vrucht die daaruit moest voortkomen, het hoe en het wie,

dan lijkt dat, bij nader inzien, volkomen rechtvaardig, want hij was voorbestemd om de stamvader te worden van het roemrijke Rome en van zijn uitgestrekte rijk;

en beiden waren, om de waarheid te zeggen, reeds gekozen als de toekomstige zetel van de heilige opvolger van de roemrijkste Petrus.

Op deze weg, die gij zo hebt geprezen, leerde hij dingen die later de bron werden van zijn triomf en van het pauselijk gewaad.

Later begaf zich ook degene die men het Vat der Verkiezing noemt daarheen om het geloof te bevestigen waarlangs men het pad van de zaligheid betreedt.

Maar ik, hoe zou ik gaan? En wie zou het toestaan? Ik ben Aeneas niet, en Paulus nog veel minder. Iedereen zou mij onwaardig achten, en ikzelf allereerst.

Als ik er dus mee instem met u mee te gaan, vrees ik dat dit vertrek louter dwaasheid is. Uw wijsheid begrijpt beter dan ik kan zeggen wat ik bedoel.»

Zoals iemand die een eerste opwelling bedwingt en van gedachten verandert, zijn wens elders richt en plotseling laat varen wat hij zojuist begon,

zo bleef ik stilstaan op de donkere helling, want de overweging had de lust gedooft waaraan ik eerst zo snel had toegegeven.

«Als ik uw woorden goed heb begrepen,» antwoordde die edelmoedige ziel, «dan voelt uw hart reeds de aanvallen van de vrees,

die vaak de wil van de mensen verlamt en hen mooie ondernemingen doet opgeven, zoals schimmige schijnbeelden schuwe dieren.

Maar om uw angsten beter te verdrijven, zal ik u zeggen waarom ik u te hulp kom en wat ik hoorde toen ik voor het eerst medelijden met u kreeg.

Ik bevond mij kortgeleden te midden van de verdoemden, toen een gelukkige vrouw mij riep, zo schoon dat gehoorzamen mij al een vreugde toescheen.

Haar zachte blik straalde helderder dan een ster, en zij sprak tot mij met goedheid, in een engelachtige stem:

«O edelmoedige geest, roemrijke Mantuaan, wiens wijde faam nog altijd in de wereld leeft en zal leven zolang de hemelboog zich welft,

mijn vriend -- die niet de vriend is van het Fortuin -- is vastgelopen op de verlaten oever, en angst dwingt hem terug te keren;

ik vrees dat hij al te ver is afgedwaald, en misschien kom ik te laat om hem te redden, naar wat ik in de hemel heb vernomen.

Ga naar hem toe, gebruik uw schone welsprekendheid en al wat tot zijn heil kan dienen, en verlicht, door hem te helpen, mijn bezorgdheid.

Mijn naam is Beatrice; en om u daartoe te bewegen kom ik van de plaats waarnaar ik verlang terug te keren. Uit naam van de liefde spreek ik zo tot u;

en wanneer ik daarboven bij de Heer ben, zal ik meer dan eens uw ijver kunnen prijzen.» Zij zweeg, en ik antwoordde haar:

«O vrouwe van de deugd, gij alleen die maakt dat ons menselijk geslacht uitsteekt boven alle wezens die leven in de sfeer die de nauwste hemel omspant,

ik spoed mij met zo veel vreugde om u te gehoorzamen dat het mij al te lang duurt voor ik het heb gedaan, en gij hoeft niets meer te zeggen.

Leg mij echter uit hoe het mogelijk is dat gij zonder vrees afdaalt naar dit middelpunt uit de wijde woning waarnaar gij reeds verlangt?»

«Omdat gij tot in het kleinste wilt weten,» zei zij, «zal ik u in enkele woorden verklaren waarom ik niet heb gevreesd hierheen te komen.

Men moet alleen vrezen wat het ongeluk van de naaste kan veroorzaken; voor al het overige verdient geen kwaad dat men het vreest.

De goedheid van God heeft mij zo geschapen dat niets van uw ellenden mij kan raken, en ik blijf ongedeerd door het vuur van uw brandstapels.

Een zeer edele vrouwe in de hemel heeft medelijden gekregen met de nood van degene naar wie ik u zend, en verzacht daarboven het strenge vonnis.

Zij heeft Lucia bij zich laten roepen en tot haar gezegd: "Zie daar uw dienaar! Hij heeft u nodig, ik beveel hem aan in uw hoede!"

En Lucia, vijandin van alle kwaad, kwam naar de plaats waar ikzelf naast de oude Rachel had plaatsgenomen.

"Beatrice," zei zij, "ware lof van God, waarom helpt gij niet degene die u zo liefhad dat hij om u de gewone kudde heeft verlaten?"

Hoort gij zijn nood en zijn ellende niet? Ziet gij niet dat de dood hem achtervolgt op die rivier met wervelingen erger dan de zee?"

Nooit heeft men iemand ter wereld sneller zien snellen naar zijn heil, weg van zijn ondergang, dan ik bij het horen van deze woorden.

Ik daalde af uit de gelukkige woning en stel mijn vertrouwen in uw eerlijke taal, die u evenzeer siert als hen die haar hebben gevolgd.»

Toen zij haar woorden had beëindigd, wilde zij haar ogen, vochtig van tranen, verbergen en maakte daarmee mijn haast om te gehoorzamen alleen maar groter.

Ik ben naar u toe gekomen, zoals zij mij opdroeg, en heb u bevrijd van het beest dat de kortste weg naar de schone berg bewaakt.

Wat ontbreekt u nog? Waarom blijft gij staan? Waarom voedt gij uw hart nog steeds met lafheid? Waarom zijt gij niet vol vertrouwen en moed,

nu gij weet dat daarboven drie zo heilige vrouwen voor u pleiten aan het hemelse gerecht en dat mijn verhaal u hier zo veel goeds belooft?»

Zoals veldbloemen, die de nachtelijke koelte doet neerbuigen en verwelken, plotseling het hoofd oprichten wanneer de zon ze verguldt en ze zich openen voor zijn stralen,

zo hernam ik toen mijn bijna gedoofde krachten en voelde mijn moed terugkeren, zodat ik vol schone zekerheid zei:

«Hoe goed en edelmoedig is zij die mij liefheeft! Hoe hoffelijk waart gij, die zo snel zijt gesneld om te gehoorzamen aan de woorden die zij u had opgelegd!

Door uw goede woorden wekt gij in mij zo'n machtig verlangen om met u mee te gaan dat ik onmiddellijk terugkeer naar mijn eerste voornemen.

Laten wij dus gaan: wij beiden willen hetzelfde. Gij zult de aanvoerder, de gids en de meester zijn.»

En daarop hervatten wij de onderbroken tocht en betraden het zware, woeste pad.

◆
Zang
III

Door mij betreedt gij de stad der smarten; door mij betreedt gij de eindeloze pijn;
door mij betreedt gij de schare der verlorenen.

Rechtvaardigheid leidde de hand van mijn maker; de hoogste macht heeft
mij doen ontstaan, de opperste wijsheid en de eerste liefde.

Niets geschapens bestond voor mij, behalve de eeuwigen; en ikzelf ben
eeuwig. Gij die hier binnentreedt, laat alle hoop varen.

Deze woorden, in sombere tinten geschreven, zag ik op de boog van een
poort staan, en ik zei: «Meester, hun betekenis lijkt mij verschrikkelijk en duister.»

Hij antwoordde als een wijs man betaamt: «Nu moet gij alle twijfel laten
varen, want hier is geen plaats voor lafhartigen.

Wij zijn gekomen op de plek waar ik u zei dat gij mensen zult ontmoeten
wier straf erin bestaat het hoogste goed van de geest voorgoed te moeten missen.»

Toen nam hij mijn hand in de zijne, gaf mij moed met een milde glimlach
en leidde mij binnen in dat verborgen rijk.

Daar klonken overal tranen, zuchten en jammerklachten in de lucht die van
sterren was beroofd, zodat mijn hart zich al samentrok voor ik goed en wel binnen
was.

Verwarde talen en gruwelijke kreten, woorden van pijn, de klank van woede,
klaagzangen, geschreeuw en het slaan van handen

vormden een rumoer dat onophoudelijk rondtolde in die nacht die nooit
meer licht zou kennen, als wervelende zandstormen in de duisternis.